LII. évf. Csikszereda, 1940 szeptember 15 37 szám.

Laptulajdonos: ÖZV. VÁKÁR LAJOSNÉ

CSIKI LAPOK

Felelős szerkesztő: RÉSZEGH VIKTOR

Köszöntő.

Magyar hadirokkant, csonka katona irja e sorokat és huszonkét esztendő után köszönti a megcsonkitottságából lassan ujjászülető Édesanyát a találkozásnak, a feltámadásnak ebben az örömteljes, történelmi pillanatában.

Mi megtanultuk az elmult két évtized alatt mit jelent a csonkaság védtelensége. Csonka-ország és csonka katona egyformán végig szenvedte a kiszolgáltatottságnak, a megalázásnak, a másodrendüségnek minden kálváriáját, Olyan megpróbáltatás szakadt a nemzetünkre, amelyet soha nem fogunk elfelejteni.

Gróf Teleki Pál magyar miniszterelnök a bécsi döntés után azt mondotta: „Valahányszor eredményeket értem el lelkiismeret vizsgálatot szoktam tartani. És arra szólitok fel minden magyar embert vizsgálja meg lelkiismeretét, hogy ebből a lelkiismeret vizsgálatból fakadó önismeret fokozott kötelesség és felelősségérzetre tanithasson bennünket".

Huszonkét hosszu évnek végetérni nem akaró szenvedései után mi az élet lemaradottjai és félreállitottjai kiket tehertételként kezelt egy ellenséges nép rosszindulatu, embertelen kormányzata

bőven tarthattunk lelkiismeretvizsgálatot, keresvén a hit világánál és a hazaszeretetnek csak eldugottan égethető mécsesénél az önmegismerést.

Tehettük ezt annál könnyebben, mert számunkra megállott az idő abban az órában, mikor szinte egyszerre vesztettük el ép hazánkkal együtt testünk épségét is. Megállott az idő az utolsó boldog óra utolsó percében és mi azóta mindent, mindent ennek az utolsóként megrögzült képnek mértékegységével mértünk, ehhez hasonlitottunk mindent, ami a magyar nemzettel történt. A megcsonkitott, de szabad magyar hazában és itt velünk a babyloni vizek partjain, a rabszolgaság házában. És mi az élet mostoha gyermekei különösen látjuk egészen pontosan, hogy az elszakadt testvérek más más irányu fejlődésen keresztül menve külszinre ha különböznek is egymástól e percben, de a lélek mélyén, ott, hol a vér szava hallatja legfelsőbb szózatát ma is azok vagyunk, egy anyának egymásra talált gyermekei: testvérek.

Titeket Drága Magyar Testvéreink a szabadság levegője, nagy hazafiak és államférfiak bölcsessége önérzetes büszke magyarokká nevelt, minket egy gyülölködő, kegyetlen, szadista ellenség kiszámitott gonoszsága meg akart fosztani szabadságunktól, önérzetünktől, másodrendü emberré, jogfosztott rabszolgává, páriává akart tenni. Titeket magához ölelt Nyugat kulturája, hozzánk felkuszott a Balkán és a Levante morálja és mi ezer fájdalmon keresztül éreztük, hogy számunkra nincsen más boldogulás, mint a Szent István által kijelölt ut. A találkozásnak ez a mai boldog perce számunkra ezer esztendő nyilt kérdésének eldöltét jelenti, azt, hogy a mi jövőnk a Nyugat.

Abból a hősi küzdelemből, amit itt folytatni kellett egy balkáni népnek ezer rosszindulata között, csak azt tudtuk átmenteni, a mi vissza vonulhatott lelkünk legmélyébe és ez bizonyára hajszállal sem különbözik attól, mit szent klenodiumként őriz a Ti lelketek is Magyar Testvérek, mert ott van a sugó erdőkbe, beirva az areredőkbe s a csontjaink közé mik széthullitak".

Éppen azért csak arra kérünk Titeket felszabaditó Magyar Testvéreink legyetek hozzánk jók és türelmesek és sohase itéljetek meg minket a külszin szerint. Legyetek megértő jó testvérek s vélemény különbségeinket ha ilyenek lesznek soha ne mi intézzük el, hanem egyedül a mi ismét megtalált Édesanyánk az örök Szent Nagy Magyarország érdekének és szolgálatának parancsszava.

Ti vezessetek el Őhozzá és Ti tanitsatok meg bennünket ismét remélni, küzdeni az áldott napfényben, Ti tanitsatok meg ismét szabad és önérzetes emberré válni. Cserébe mi is megtanitunk olyan dolgokra és olyan értékekre, amelyekkel a 22 éves szolgaság de profundisa ismertetett meg.

Arra kérünk Titeket Magyar Testvéreink, hogy ne azt a sok apró komiszságot és nagy aljasságot nézzétek, amit a huszonkét éves rabság emberben, cselekedetekben kitermelt, hanem keressétek azokat a nagyszerü megnyilatkozásokat, melyeket szivós munkában, áldozatok vállalásában, humorban, dalban, irodalomban és müvészetekben ennek a népnek a lelke kitermelt. Ha keserüség vagy sulyos kritika kél lelketekben ellenünk, akkor gondoljatok a még ma is fogságban sinylődő Adorján Imrére, P. Szőcs Dénesre és társaikra a sok ezer martiromságot szenvedett magyarra és el fog mulni a csömör, amelyet a szolgaság természetes következményei felett éreznetek kell, — Ti boldogabb fiai egy szegény, de szabad hazának.

Ne feledjétek el, hogy az erdélyi lélek kissé mindig talány a Ti szemetekben Magyar Testvérek. Próbáljátok azt szeretettel megérteni, amint biztosak vagyunk abban, hogy ez a sokat szenvedett erdélyi lélek biztos megértésre talál egy Teleki Pál, egy Bethlen István megértő lelkében.

Még e pillanatban is két porfelleget látnak szemeink. Az egyiket Ti vertétek fel testvérek és hozzátok közénk Szent István örökét a nyugati kulturát, áldott legyen minden porszeme.

A másikat, rabtartóink lába verte fel és benne utoljára látjuk még egyszer kisérteni 22 esztendő lidércei t...

„El, ti komorképek, ti sötétség rajzati — félre
Égve honért biztos nézzen előre szemünk!
És Te virulj Gyásztér a magyar béke malaszt-
[tos ölében!"

Csikszereda, 1940 szeptember 11-én.

Részegh Viktor
hadirokkant, a Csiki Lapok fel. szerk.

Csikvármegye visszatért.

Almunk, 22 éves szakadatlan várakozásunk valóra vált: a Székelyföldön magyar honvéd áll. Ezeréves történelmi határunk ujabb nagy szakaszán ismét magyar hadilobogót lenget a szél. Lelkünk mámorba ussik. 22 esztendő kimondhatatlan nyomoruságа után közel két év óta óráról-órára, sőt percről percre fokozták idegeinkre a nyomást rabtartó gazdáink. Szuronyerdővel, géppuskákkal fenyegettek. Senkit sem tudtak megfelemliteni. Mindenki szentül hitt a feltámadásban. Megtanultak beszélni a szemek, arcok, kezek s minden mozdulat azt hirdette: elnyomók, kik méltatlanok voltatok ehez a földhöz, felruztátok hagyományait, megtiportátok népét — sorsotok beteljesedik! Mert lelke van ennek a földnek. Lelke, mely a keletről hozott kitartással mélységes hittel várta a feltámadást s most üdvözli, fogadja és ölelli keblére a magyar honvédet. Ezzel a lélekkel tüntetett a további, bizonyosan elkövetkezendő igazságtétel mellett ez a sokat szenvedett nép s követelt: „fegyvert a székelyeknek!", mert jól tudja, hogy az uj határokon tul maradt testvérei minden igéret, fogadkozás dacára is csak szóval maradunk. Sorsuk nyitott seb, mig keblére nem ölelheti és védheti édes hazánk. Az innen eltávozott államhatalom igéretekben nem fukarkodik. Igér, de semmit sem ad a képtelen elnyomáson és erőszakon kivül. Megdöbbenve szemléltük két évtizeden keresztül, hogy mire képes a téves alapokon álló fanatismussal párosult alacsonyrendüség. Nem hallottunk egyetlen, széles látókörre való intézkedés- vagy tervről. Itt csak a bosszu, az elnyomás ördöge dévajkodott elnyomóink lelkében és leplezetlen kajánkárörömmel az arcukon. A mosoly eltünt a kivonuló románok arcáról, de most is következetesek maradtak önmagukhoz. Az eseményeket tárgyilagosan szemlélő az örökre eltávozottak „hagyatékából" megállapithatja: nincs, nem lehet jövője annak a népnek, melynek vezetői ugy viselkednek és intézkednek, ahogy teszik! A korrupció, a jellemtelenség, a romboláa és kegyetlenkedés szellemével nem lehet épiteni. Érthető tehát, hogy már a föld is türelmetlenkedett: mikor tisztul meg s térnek vissza régi, méltó hagyományai?! Visszatértek. Gyenge szavunkkal ezt a visszatérést, ezt a dicsőséges bevonulást és előzményeit akarjuk rögziteni.

Remeg a csendőr.

A döntés utáni első vasárnap és azt követő napokban gépkocsival bejártuk falvainkat. A román hatalom képviselője közölte vezetőinkkel, hogy érzelmeik nem türik a magyar szineket. Ovakodjék a lakosság minden kihivástól. A meggyötört falusi lakosság azonban nyiltan kifejezésre juttatta érzelmeit A hónapok óta titokban, kimondhatatlan boldog reménységek között készitett piros-fehér-zöld lobogók és kokárdák előkerültek. Amikor Csikszentgyörgy placára berobogott a gépkocsink az volt az érzésünk: Romániából Magyarországra érkeztünk. Csikmenaság, Csikszentmárton, Csikkozmás, Kászon, Tusnád, Csatószeg, Csikszentsimon kösségekben hatalmas nemzetiszinü zászlókat lengetett a szél. A zászlók alatt félelemtől resketve, sápadtan remegtek a 22 éves elnyomás végrehajtói: a román csendőrök. Szinte percenként kértek személyi biztonságuk iránti intézkedést a nemzetőr alakulatok parancsnokaitól. Rossz lelkiismeretük minden pillanatban megtorlástól remegett. Népünk azonban fegyelmezett maradt. Ujjal sem nyult azokhoz az emberekhez, akik fegyverrel a kezükben, hatalmuk biztos tudatában 22 esztendőn keresztül ütötték, verték, lépten-nyomon megalázták emberi mivoltunkat. Nem nyulunk hozzuk, csak menjenek. Elmentek! A legtöbb helyen tolvajok módjára lopakodtak ki a falvakból.

Emlékezzünk!

A csikmegyei kegyetlenkedéseknek egyik áldozata még kimondhatatlan örömünk közepette is távol van. Adorján Imrét, a Magyar Párt csikmegyei tagozati főtitkárát hazaárulás és összeesküvés czimén annak idején letartóztatták. Válogatott kinzásokkal akarták Erdély különböző börtöneiben vallomásra kényszeriteni. Adorján Imre nem beszélt. Bátran, megalkuvás nélkül hordozza kegyetlen sorsát a krajovai katonai börtönben. A tömlecajtónak most azonban meg kell nyilnia. Adorján Imre és társai magyar állampolgárok lettek. Annak az államnak polgárai, melyért életüket is szemrebbenés nélkül áldozták volna fel bármely pillanatban.

Adorján Imre becsületes, fajtáját és hazáját igazán szerető lelke ezekben a percekben közöt-

tünk van. Pillanatig sem szabad nyugodnunk, mig megkinzott, forró vasalóval „puhitott" testét is magunk között nem látjuk s nem nézhetünk mélyen csillogó, mindig biztató szemeibe. Erdély felszabadult magyarsága egyemberként várja még most is börtönben sinylődő mártirjai szabadlábra helyezését.

Még a kilincseket is leszedték.

A románok következetesek maradtak. 22 esztendőn keresztül minden intézkedésük a magyar anyagi leromlására, kifosztására törekedett. Kiváló munkát végeztek ezen a téren. A bécsi döntés pillanatában köz- és magánvagyonából egyaránt kifosztott, a szó igazi értelmében tökéletesen lerongyolódott nép ujjongása és imája keresett és talált utat Istenéhez. A vagyoni levetkőztetés azonban nem ért véget. A gyorsan csomagoló, dicstelen szereplésük szinhelyéről örök időkre távozó mostoha urai ennek a földnek utolsó pillanatban is csodálatos szervezettséggel loptak és raboltak. Minden mozdulatuk fosztogatásra irányult. Vonatokat, gépkocsiosztagokat szerveztek céljuk elérése szempontjából. Arra is gondoltak, hogy a lakósság ezt az utolsó „műtétet" nem hagyja szó nélkül. Tankokat, gépesitett osztagokat hoztak. Napokon keresztül félelemkeltésből járták Csikszereda, Gyergyószentmiklós utcáit és a falvakat. Szuronyok árnyékában ugy dolgozott, azt csomagolt, amit akart a falvak román jegyzője. — Községi vagyonok, pénzszekrények kerültek gépkocsikra. Caindea csikdánfalvi jegyző például, aki egyik szenátorválasztás alkalmával békási botosok és katonákkal ütlegelte, akadályozta meg polgári kötelessége teljesitésében a választókat s ezzel szerzett érdemeket egy szin székely község jegyzőségére — Csikdánfalva és Csikmadaras községek páncélszekrényeit is magával vitte.

A katonák is „kitettek" magukért. Egy főhadnagy vezetésével valóságos fosztogatást rendeztek a falusi kereskedőknél. Lövésre készen tartott fegyverrel hatoltak be a román katonák az üzletekbe, pénzt és árut követeltek. A szó szoros értelmében véve fosztogattak. Ferencz Lajos csikszenttamási kereskedőtől 40 000 lejt, Bogyó János Csikszentdomokos 3500 lej, Potovszky Ferenc Csikszentgyörgy 2000 lej, Simon József Csikbánkfalva 15 400 lej, Balogh Rozália Csikszentgyörgy 1000 lej, Csáky Ferenc Csikszentgyörgy 5400 lej és Csutak Balint csikszentgyörgyi kereskedőtől és másoktól pénzen kivül árukat is raboltak el.

Hogyne raboltak, fosztogattak volna a katonák, ha a hivatalos tényezők és alakulatok után is tervszerü sokszor a célzudatos rombolás dühét magán viselő kép maradt. Majdnem minden középület, de különösen a csendőrszarny, még inkább a kaszárnya épülete elképesztő „munka" nyomait viseli. Szemét és szemét van mindenütt Ezt hagyták hátra. A kaszárnyáról még a kilincseket is leszedték. A tégla és cserépkályhák ajtaját kifeszitették. A legszörnyübb képet azonban a háboru előtt épült, modern felszerelésü gazdaságiiskola mutatja. A megszüntetett iskola helyébe a románok internáló tábort csináltak s távozásukkor gondoskodtak arról, hogy az egykor minden komforttal berendezett, uj iskolaépület az elhagyott romokban heverő börtön látszatát keltse. — A hatalmas épület összes ablakai beverve, ajtók leszerelve, minden összefüstölve, falak leverve, ugy néz ma ki, mint egy ódon bagolyvár, melyben ősidők óta nem laktak emberek. Még a szegeket is kiszedték a falból. Mindent magukkal vittek, csak a szemetet hagyták itt. Amikor, a nagy összeomlás után a magyar éjszaka kilátástalan homályában megjelentek a románok itt mindenütt rend korszerü felszerelést, rendet és tisztaságot találtak. A bécsi döntés értelmében mindent sértetlenül kellett volna átadniuk. A csikszeredai kaszárnya, földmivesiskola, pénzügyőri laktanya képe mutatja: mit és mennyit ér a román fogadkozás és szavatartás?!

Fogadásra készülünk.

Megfélemlités, rablás és fosztogatás közepette készül az egész Székelyföld a magyar honvédség fogadására. Piros-fehér-zöld szineket keres mindenki. Az asszonyok kalácsot, kürtőskalácsot, tésztákat sütnek: legyen mivel megkinálni a fáradt honvédeket. Gyergyó és Csik népe lázban ég. A vezetőségnek Pál Gábor dr. képviselő és Kolumbán József dr.-ral az élen a lehető legnagyobb éberséget kell tanusitania, hogy valahol ne robbanjon korán az öröm. A visszavonuló román katonák bajt csinálhatnak. A nép azonban az utolsó pillanatban is fegyelmezett. Tudja: az igazság utat talált, a magyar honvéd dübörögve közeledik. Ezekben a percekben egyetlen ember életét vagy testiépségét sem szabad kockáztatni. — Kopacz Béla, Csikmegye hősi halottjának sorsa lebeg az emberek szeme előtt.

Kedden reggel Gyergyó népe leirhatatlan lelkesedéssel tüzi ki a magyar szineket, öltözik ősi viseletébe, tódul az uccára és várja a honvéd sereget. Ditró, Remete, Szárhegy, Alfalu, Csomafalva, Ujfalu, Kilyénfalva, Tekerőpatak és a központi fekvésü Gyergyószentmiklós lakóssága eget-ostromló lelkesedéssel fogadja a honvédeket. Az emberek ölelik, csókolják a magyar katonákat, virágerdőbe öltöztetik a járműveket, sirnak, éljeneznek, kacagnak, nem tudják mit csináljanak. A 22 esztendős szenvedés, nyomoruság, megalázás utat tör és talál a lelkekben. Ezt nem lehet leirni. Ezt a világ legnagyobb irói sem tudnák hüen rögziteni. Ezt látni kell. Aki látta nem felejti el soha.

Mig Gyergyó népe örömmámorban uszik, a csiki részek gyorsan, nagy körültekintéssel tüntetik el a román uralom utolsó jeleit is. 22 esztendőn keresztül ezeken a szinszékely tájakon, ahol román szót nem hallottak, román embert nem is láttak, minden tábla, minden felirat román volt. Egyik óráról a másikra tüntek el a táblák. Helyükre örökre magyar felirat került. A román gépesitett osztagok visszavonulása közben magyar zászlók kerültek a házakra, a keritéseket virággal fonták be, diszkapukat és emelvényeket épitettek.

A falvak néhány óra alatt végeláthatatlan zászlódiszben, virágkoszorukba öltöztek. A templom tornyokon ismét magyar szineket lenget a szél s hirdeti: magyar volt és lesz mindig ez a föld. A tornyok alatt áhitattal imádkozik a nép s hálát ad Istenének, hogy nyomorusága, megpróbáltatása véget ért.

Jönnek a honvédek.

Szerdán hajnalban talpon van Csikszereda. Egyetlen zászlóerdő az egész város. A kereskedők kirakatokat diszitenek. Mindenki tehetsége és tudása szerint a legszebbet és legjobbat akarja nyujtani. 22 esztendőn keresztül parancsszóra ünnepeltek házaink és kirakataink. Most mi ünneplünk. Házaink és kirakataink külsőségek.

Megkapóan szemléltette Drócza Imre egyik kirakatban a székely örömet. A harisnyás székely legfőbb Hadura, Vitéz Nagybányai Horthy Miklós kormányzó ur Őfőméltósága, a honvédség fegyverei, a magyar kormány és a baráti nagyhatalmak együttműködésével lerázta bilincseit. Lerázta, hogy guzsbakötő vas helyett ismét fegyvert vehessen a kézbe s őrizze, visszaszerezze az ezeresztendős „gyepüket".

A római katolikus gimnázium előtt felállitott diszkapu körül már kora reggel sorakoznak az emberek. Az ősi gimnázium régi feliratával ujakkal övezett régi zászlójával várja a honvédek megjelenését A betüket, melyek aranyszinekben pompáznak s a cimeres zászlót 22 esztendővel ezelőtt le kellett szedni. Soha sem felejtjük el azt a jelenetet, amikor Kassay Lajos igazgató parancsot kapott: román szöveggel kell helyettesiteni a feliratot. Döbbenet ült az arcokon. Ezeréves mult jajdult fel a lelkekben. Könnyekben találtak utat az érzések. Sirt az igazgató, tanárikara és kilátástalan sivár jövő elé került ifjusága egyaránt. Sirtak, de a parancsot teljesiteni kellett. Teljesiteni, mert ezt parancsolta a jövő, az élet, ami ime ujból jóra fordult s mi megtiporva, de edzettebb, tanultabb lélekkel, elhatározással és tetterővel nezünk ujabb évezred elé.

Délelőtt 9 óra tájban már csak a vármegyeház előtt épülő emelvényen dolgoznak. Az U alakban felállitott emelvény mögött hatalmas pirosra festett árbocon magyar cimeres lobogót lenget a szél, hatalmas koronás cimer alatt, miközben gyors egymásutánban vonulnak el a román utóvédek. Egyik román katona a levegőbe lő, valamit kiáltoznak, majd magyar lobogót mutatnak és gyömöszölnek kocsiukba. Valahonnan ellopták szent szineinket s most gyalázásával szórakoznak. Ezen a téren utolérhetetlenek.

Egymásután érkeznek a falvak. Fegyelmezett sorokban, hazafias dalokat énekelve jönnek. A névelemzés, a kultursónák, a „csak románul beszélj" jelszavak s más nyomorba és tudatlanságba hajszoló intézkedések tömkelege nem tudta ezt a népet szikla szilárd magyarságából kivetkőztetni. Magyar volt és marad ez a nép az idők végtelenségéig. Ősi nemzeti szinü zászlókat, cimereket erősitettek hármas rudakra s hozzák, hogy hirdessék: nagyvilág magyarok vagyunk, tévesen itélkeztél, amikor idegen járomba hajtottál!

A felvonuló községeket leirhatatlan lelkesedéssel fogadja a város. Csikmenaság fegyelme, egységes öltözete és viselkedése valósággal bámulatba ejti az embereket. Csikmindszent, Csikszentlélek, Csikszentkirály, Csiksomlyó, Csiktaplocza, Csomortán, Pálfalva, Delne, Borszova, Csikszentgyörgy, Csikbánkfalva és más községek apraja-nagyja külső megjelenésével is bizonyitja: méltó akar lenni a közelgő honvédek fogadásához.

Jön az első gépkocsi.

Délfelé jár a nap. Egyre nagyobb tömeg áll az uccákon. Szőttesbe, harisnyába öltözött szinte mindenki. Mások magyar ruhákban várakoznak. Virágerdő van a kezekben. Szindus keleti szőnyeghez hasonlit az ucca. Egetverő éljenzés hangzik. majd román motorkerékpár s nyomában magyar gépkocsi tünik fel. A parlamenterek érkeznek. Virágerdővel boritják és megrohanják a kocsit az emberek. Ölelik csókolják a magyar katonát. —

Félóra mulva érkezik az összekötő törzstiszt gépkocsi sora. Ezt a pillanatot nem lehet leirni. Az öröm, a lelkesedés e nagyszerü tombolását látni és műszaki berendezéssel lehetne rögziteni és érzékeltetni csak.

A tömeg ujból felsorakozik, énekel, éljenez és vár. Várja az ujabb kocsisorokat. Másfél óra mulva kezdenek dübörögni a könnyü magyar páncélosok, a gépkocsizó zászlóalj kerekei. Az öröm, a lelkesedés egeket ostromol. Virágba, csókba fürösztik a bevonuló honvédeket, akik könnyes meghatódással üdvözlik ezt a várvavárt, számunkra is épolyan felejthetetlen perceket.

Vitéz Imrédy Béla.

A gépkocsizók járművei közül két tiszti kocsi kanyarodik a Kossuth Lajos uccába és megáll. Előkelő megjelenésü huszárszázados ugrik ki belőle. Az arca, egész megjelenése ismerős. A következő pillanatban lelkes ünneplés hangzik fel: „Éljen vitéz Imrédy Béla!" Dolgoznak a fényképészek. Székely asszonyok és leányok csoportjában. 10—20 változatban fényképezik a volt miniszterelnököt, aki boldogan, mosolyogva köszöni az üdvözléseket, a szeretetnek ezt a kitörő megnyilvánulását. Magyarország volt miniszterelnöke közvetlenül beszélget a körülötte állókkal. Közben minden mozdulatot megfigyel. Elragadtatva jegyzi meg:

— Ehhez hasonló lelkesedéssel még nem találkoztam Igy csak a székely tud legbensőbb érzésének hangot adni. Sok helyen megfordultam életemben, sokat láttam, de amit a székelyek ilyen ösztönösen, csinálnak — nem találkoztam. Ezért maradtam itt, hogy lássam az örömüket. Sohasem felejtem el.

— Jönnek-e még honvédek kegyelmes uram? — kérdezi az egyik székely asszony.

— Jönni, áradni fognak itt a magyar katonák napokon át. Szivünk öröme összekeveredik a maguk lelkes szeretetével s közös munkával utat épitünk a jövő számára, melyen a tulsó oldalon maradt testvéreink is visszatérhetnek.

Közben dübörögnek a magyar honvédség könnyü páncélosai. Éljenez, lelkesedik a tömeg. 22 esztendő minden baja, nyomorusága, a világtörténelemben példa nélkül álló lelkinyomása örömujongásba tör fel az ajkakon. Mi, akik sokat koptattuk vádlotti minőségben a román biróságok küszöbét, ültünk zsandárok szuronyerdei árnyékában, remegtek asszonyaink és gyermekeink a kávészin rendőrruhától — jól tudjuk, hogy még hosszu hetek kellenek, mig a sziv teljesen felszabadul az elmult idők rettenetes, felmérhetetlenül nehéz nyomása alól. Ilyen gondolatok közben kapcsol vitéz Imrédy Béla volt magyar miniszterelnök, honvédszázados gépkocsija és robog az örömmámorban uszó Csikszeredából a felszabadult Székelyudvarhely felé.

Ünnepélyes fogadtatás.

Csikszereda és a környező falvak lakóssága a vármegyeház előtt épült emelvény körül várja a bevonuló honvédek parancsnokát és tisztikarát. Pál Gábor dr. utolsó utasitásait adja ki az égetostromló éljenzés közepette ide oda hullámzó tömeg rendbentartásával kapcsolatosan. Jellemző a tömeg hangulatára, hogy még a vármegyeháza tetején is csoportok állanak, ülnek, énekelnek, éljenzik Magyarország kormányzó urát, a magyar kormányt, hadsereget, a baráti nagyhatalmakat és vezéreiket: Hitlert és Mussolinit.

Ki tudná leirni ezt a pillanatot, amikor vitéz Heszlényi József tábornok és tisztikara megérkezik. Puszta Sándor, a magyar rádió költőlelkü riportere és műszaki kisérete legalább megközelitőleg rögzitette ezt a pillanatot és a következőket.

Azt a pillanatot pedig, amikor Sarkadi Elek karnagy, főgimnáziumi zenetanár vezénylésével a Dalegylet énekelni kezdi a magyarok imádságát: „Isten áld meg a magyart..." csak az tudja igazán megérteni, aki 22 esztendőn keresztül ette a rabság keserü kenyerét. A dalárda megkezdi s a hatalmas tömeg átveszi a magyar himnusz akordjait. Azét az imádságot, melynek eléneklése miatt ezreket, meg ezreket itéltek el és börtönöztek be a románok.

Pál Gábor dr. lép az emelvényre. Üdvözli a honvédeket.

— Erdély keleti részén — hangzik a 22 esztendős kisebbségi törhetetlen küzdelmekből jól ismert szó — felsorakozott sokat szenvedett népünk a magyar állam képviselői előtt. Első szavunk az Istené. Az Uristen megsegitett, megelégelte küzdelmeinket és visszavezetett Édesanyánk kebelére. Mélységes hódolattal és szeretettel gondolunk Vitéz Nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzója őméltóságára, aki megmentett és visszavezetett minket a magyar állam keretébe békés uton.

Nagy elismerés és köszönet illeti gróf Teleky Pál miniszterelnök és gróf Csáky István külügyminiszter urakat, akik fáradhatatlan munkával s nyilegyenes politikai vonalvezetéssel dolgoztak a Székelyföld visszatérésén. Mélységes hálával tartozunk a baráti nagyhatalmak és vezéreinek: Hitler és Mussolininak, akik lehetségessé tették Erdély legalább egy részének visszatérését.

Beszéde további során Pál Gábor dr. üdvözli a magyar honvédséget, vázolja a székelység küzdelmeit, és megállapitja, hogy ez a nép mindig nehezen élt, de az utóbbi két évtizedhez hasonló elnyomásról még csak nem is álmodott. Az a tény, hogy mégis itt vagyunk, sőt nemzeti érzésünkben meggyarapodva állunk a magyar feltámadás és igazság ujabb diadalutjánál, a magyar törvényekben gyökerező tanitásnak s vérünkké vált hagyományainknak köszönhető. Sok vihart látott ez a nép. Ez a föld fogta fel a tatárdulásokat, melynek során a férfi akósság sokezres tömegét füzték rabszijra és hurcolták idegenbe. S most itt áll a mult világháboru hadirokkant és frontharcos társadalma. A 82 közös, a 24 honvéd, a 9. honvédhuszár és más ezredek életben maradt tisztjei, altisztjei és legénysége. Mit értek ezek az emberek, akik a négyéves háboru után megcsufolásnak és gyalázatnak voltak kitéve?!

Továbbiak során azt hangoztatta Pál Gábor dr., hogy itt megtörhetetlen, fajszeretetben felülmulhatatlan nép lakik. Ezt azok az urak is tudták, akik az anyaországhoz való visszatérésünkért mindent elkövettek. Szenvedtünk, küzdöttünk az elmult nehéz évek során, de magyarok maradtunk s töretlen lélekkel állunk a feltámadás e nagy pillanatában. Szenvedtünk, küzdöttünk Minden nyomoruságunkat elfelejtjük ebben a szent pillanatban Köszönetet mond Pál Gábor dr. a főtisztelendő papság fajszerető és nemzetnevelő munkájáért. Méltatja a felekezeti tanitók és tanárok oktató tevékenységét, akik gyenge javadalmazás mellett valóságos apostolai voltak ennek a népnek nagy elhagyatottsága és szenvedése idején. Hála illeti azokat az öntudatos magyarokat, akik az önkényeskedésekkel bátran, gondolkozás és a következmények latolgatása nélkül szembenéztek a teljes nemzeti öntudattal harcoltak. Meg-

emlékezett azokról is, akiket 1916-ban ezer számra hurcoltak el a románok s akik közül egyetlen ember sem tért vissza soha, majd igy folytatta:

— Lehet nem lesz könnyü dolgunk, de mindent elviselünk, csak az az uralom, ami elmult, ne térjen ide vissza soha. Ha kell, mind egy szálig elhullunk, de a volt uralmat erre a földre többet nem engedjük. Nekünk ez a föld megszentelt föld, melyhez ragaszkodunk! Nekünk ezen a földön élnünk és meghalnunk kell! Ezt a földet el nem hagyjuk soha!

Pál Gábor dr. beszédét leirhatatlan lelkesedéssel fogadta a hatalmas tömeg. Éljenzéssel többször megszakította a szónokot. Tüntetett a kormányzó ur Ő'ő méltósága, a kormány, a hadsereg, a baráti nagyhatalmak és vezéreik mellett. A beszéd végén egyemberként „fegyvert a székelyeknek!", „mindent vissza!", „hozzuk haza rabságban szenvedő testvéreinket!" — követelt a tömeg.

Szünni nem akaró lelkes éljenzés után Gál Ibike néhány kedves szó kiséretében nemzetiszinü szalaggal átkötött gyönyörü csokrot nyujtott át a honvédek parancsnokának. Utána Erőss Éva, dr. Erőss Péter ügyvéd székely szőttesbe öltözött kislánya lépett a tábornok ur elé s köszöntötte Csikország földjén a 22 év óta szüntelenül várt honvédeket. Reménységünk boldogságot igér — mondotta. Ezután a csiki templomokban még áhitatosabban hangzik az ima. Ezután Gáspár Endre, Gáspár Arpád okl. tanitó fia állott fehér harisnyában, bátran a tábornok elé és köszöntötte:

— Negyedszázada, hogy a székely gyermek nem tud mosolyogni. Most veletek, honvédek, a mosoly országa is megérkezett. Hála Istennek, hogy ezután nyiltan imádkozhatjuk a magyar imát.

A köszöntések után a dalárda a szózatot énekelte, majd a csapatok parancsnoka köszönte meg a fogadtatást.

— Kedves Székely Testvéreim! Megköszönöm ezt a felejthetetlen, gyönyörü ünnepséget. Pál Gábor dr. urnak, a ti hivatott vezéreteknek, akinek neve Erdélyen tul is ismeretes, külön is köszönetet mondok. Amikor legfőbb Hadurunk kiadta a parancsot, hogy Csikországba vonuljunk be, mindannyiunknak jobban dobogott a szivünk. Nekünk is drága ez a föld. A világháboru során sokan harcoltak közülünk a Keleti Kárpátok bércein és lejtőin. Sokan az életüket is feláldozták. Akkor járunk el és cselekszünk a székely hősök nevében, ha összefogva nemcsak megvédjük a mostani határokat, hanem naggyá tesszük az országot.

A téren és az uccákon, sőt a házak tetején szorongó tömeg tomboló lelkesedéssel fogadta a beszédet. Perceken keresztül ünnepelte az ország kormányzóját és a magyar hadsereget, majd szinte exstázisban ujból fegyvert követelt.

A leirhatatlan ünnepély a székely himnusz hangjaival zárult. A magyar rádió bemondója, Pusztai Sándor meghatódottan mondta lemezre a lelkesedés, az öröm kimondhatatlan változatait.

Az ünnepélyt késő este a Dal- és Zeneegylet és az iparosok fáklyásmenete zárta be. A dalárda felsorakozott az Otthon-étterem előtt és szerenádot adott a tisztikara, Pál Gábor dr. és más előkelőségek társaságában vacsorázó parancsnoknak.

Közben a vendéglők benépesedtek. Az örömmámorban uszó székelyek ölelték, csókolták az egyre sürübb tömegben érkező honvédeket. Ki tudná leirni, halványan is érzékeltetni a 22 esztendős elnyomás után felszabadult lélek tüntető megnyilvánulásait.

Csiksomlyó a rádióban.

Mig Csikszeredán óramü pontossággal, a lakosság szünni nem akaró lelkesedése közepette robognak át a honvédcsapatokat szállitó jármüvek. Puszta Sándor, magyar rádió népszerü riportere Láng főmérnök és a technikai személyzet kiséretében Csiksomlyón végzett komoly munkát. A katholikus székelység zarándokhelyéről lemezfelvételt késziitettek. A felvételnél Bándi Mária, P. Leander házfőnök, Nagy Imre festőmüvész, dr. Nagy András orvos, Vécsey Gyula és a falu fiatalsága müködött közre.

Imádkozik és ünnepel a lakósság.

Csak csodálkozni tudunk a nagyszerü felszereléseu, fegyelmen és szervezettségen, mellyel testvéreink, a magyar honvédek bevonultak. Rabtartóink lépten-nyomon azt hirdették, hogy órák alatt Budapestre mennek. Nemcsak mondták, hónapokon keresztül nyiltan énekelték ezeken az uccákon, melyekhez a kegyetlenkedésen és elnyomáson kivül más közük soha nem volt s ezután már nem is lesz. Az elnyomott magyar lélek 22 esztendő után megpihen. Szabadon lélegzik, mert kiképzett katonák, modern fegyverek, melynek minden csavarja magyar, vigyáznak nyugalmára.

Ezért a nagy ajándékért a nép lelke először Istenhez fordul. Szeptember 14—15-én tizezres tömegekben zarándokolnak a székelyek a csiksomlyói ősi kegytemplomba, hogy hálát adjanak az Egek urának: Urunk. Istenünk, meghagytad érnünk ezt a napot!

Az ünnepekre hétköznapok következnek. A magyar állam bámulatraméltó szervezéssel késziti elő ezeket a hétköznapokat. Mi pedig töretlen lélekkel, igazi munkakedvvel sorakozunk és várjuk a parancsot, mert tudjuk: most nem idegeneknek, magunknak dolgozunk. *Ferencz Gyárfás.*

— Pénteken délután a legelső magyar vonat fogadásánál a nagy tolongásban egyik vasuti főhivatalnok karjáról lesodródott piros-arany szolgálati karszalagja. Becsületes megtaláló adja be a főnöki irodába.

A régi székelység.

A bécsi döntés nyomán a régi Székelyföld csaknem egész terjedelmében visszatért Magyarország kebelébe, melyről az 1506-ban Agyagfalván megtartott székely nemzetgyülés ünnepélyesen igy nyilatkozott: »mi is az ő (Magyarország) tagjainak hivattatunk, vagyunk is«. Nyilvánvaló, hogy Észak-Erdély visszacsatolásának kérdésében miniszterelnökünk és külügyminiszterünk (Istennek hála, hogy őket már igy nevezhetjük) a Székelyföldet, a Terra Siculorum-ot tették politikájuknak sarkpontjává. Mikor most ujra felragyog az ősi székely cimer ötágu ezüst csillaga és arany félholdja, melyeket hosszas feledés homályositott el és kétévtizedes szörnyü marcangolás tépdesett meg: helyénvalónak látszik, hogy röviden felidézzük a székelység régi szervezetének, alkotmányos berendezkedésének a képét.

Régi oklevelek, törvények és történeti feljegyzések népünket három nemzetiségü székelyeknek, trium generum Siculi-nak nevezik. A három nemzetség alkotta kezdetben a székely törzset. Három nemzetsége volt a kabaroknak is. A nemzetségek népünk szaporodásával nemekre, ezek ismét ágakra (linea) oszlottak. A nemek és ágak neveit hely- és dülőneveinkben részben ma is megtaláljuk. A XVI. század közepéről fennmaradt Marosszék nemeinek és ágazatainak teljes névjegyzéke. A nemek nevei: Örlöcz, Jenő, Meggyes, Adorján, Ábrán, Halom. A hat nem mindegyikének négy ága volt, összesen huszonnégy.

A három nemzetiségü székelyekről az Árpádkorban s azután is mindig a XVIII. századig, mikor a kétkedő és kutató szellem a tudományban elhatalmasodott, mindenki azt tartotta, hogy egykor Attila hún király népei voltak. Ezt tartották magukról a székelyek is, ezt mondták a krónikák, ezt az oklevelek, ezt a régi magyar törvények. A történelmi hagyomány rovására a székelyek eredetét illetőleg tarkábbnál tarkább elméletek jöttek létre, melyeknek tárgyi bizonyitékaik nem voltak. Végül ezeknek nyomán a most letünt elnyomatás idején napvilágra került az oláh politikának az a szörnyszülött elmélete, hogy a székelyek erővel elmagyarositott románok. De a világháborut követő években kiváló magyar történeti kutatók, köztük első sorban Hóman Bálint, megerősitették az ősi hagyomány hitelességét. Kimutatták azt is, hogy Árpád fejedelmi családja Attila fiától, Irnisztől (a székelyek Csabájától) származik s hogy a honfoglaló magyarok között is elég sok hún-bolgár eredetü nemzetség volt. Valójában csak a honfoglalás, illetőleg Szent István után lett nyelvében is egységes a magyar nemzet.

A székelyek megélhetésének alapja az állattenyésztés volt, még azután is, hogy letelepedtek és a földet állandóan kezdették müvelni. Ezt mutatja az ugynevezett ökörsütés is. Ősi idők óta birtokközösségben éltek s e közösség ma is megvan a székely közbirtokosságok ingatlan vagyonában. A müvelhető területet évenkint egyenlő részekre hasitották és nyilhuzás utján sorsolták ki egymás közt. A kisorsolt szántókat, kaszálókat nyilföldeknek nevezték. Az egyenlőség azonban kivált a XIV—XV. században lassankint kezdett megbomlani. A nyilföldeket kezdették örökössé tenni; egyes családok többet elfoglaltak, hadi vállalatok, az uralkodóknak tett szolgálatok meg ügyességük révén kiemelkedtek a többiek közül. Ennek folytán a főbb tisztségeket is állandóan maguknak szerzik meg. A vagyoni egyenlőségnek, a régi földközösségnek megszünése maga után vonja a népnek vagyon szerint való rendi azaz társadalmi tagozódást s ezzel összefüggőleg a hadi szolgálat megváltozását is. A székely eredetileg mind könnyü lovas volt s a magyar király hadseregében az elő- illetve az utóvédet alkotta. Most aztán a vagyoni különbség folytán kialakul a leggazdagabbkból a főnépek, primorok rendje, akik 2—5 lovast állitanak ki saját költségükön, a kevésbbé tehetősökből lesznek a lófők (primipilusok), a szegényebbekből (s ez a székely nemzet nagyobbik része) a gyalogok, darabontok, pixidáriusok. A lófők egymagukban saját lóval állnak hadba, a harmadik rend adja a gyalog harcosokat. A háromnemzetségü megjelölést most már nem az eredetre, hanem a rendi helyzetre értik. A székelységnek primorokra (főemberek), lófőkre és gyalogokra való tagozódása megmaradt 1848-ig.

A törzsi eredet tudatának meglazulásával s a nép szaparodásával együtt járt az igazgatás megváltozása is. A nemzetiségi vezetést felváltotta a területi közigazgatás, melyet a földrajzi helyzet szabott meg. Megalakult a hét székely szék 7 várossal és több mint 400 faluval. — A székek nevei: Csik, Kézdi, Orbai, Sepsi, Udvarhely, Maros és Aranyosszék.

A székelyek közjogi állása hasonló feltételek között fejlődött, mint az Árpád-korban a királyi vitézeké (servientes regis). Mind a kettő nemességének, kiváltságainak alapja a honvédelem, csakhogy amig a királyi vitézekből kialakult magyar köznemesség egyénenkint jött számitásba, addig a székelység őrizve Magyarország keleti végeit, zárt egységként mint székely nemzet (natio Siculica) töltött be közjogi szerepet.

Ezt a zárt közjogi helyzetet emeli ki Verbőczy törvénykönyvének III. részében a 4. cikkely. »Továbbá vannak Erdélyben székelyek, akik kiváltképpen való nemesek, mindenestől fogva külön törvényeknek és szokásoknak örülnek. A hadi dolgokban bölcsek, kik örökségeket és tisztet nemzetségre és nemzetségnek ágazatára osztanak magok közt«.

A székelyek nemességét, szabadságait, külön közjogi állását a magyar királyok mindig elismerték, erről ünnepélyes okleveleket állitottak ki. Elismerték az erdélyi fejedelmek, továbbá a Habsburg királyok, mint I. Lipót 1691-iki diplomája, Mária Terézia, I. Ferenc.

Az emlitett külön törvények és szokások alkották a székely önkormányzatot. Az önkormányzattal szemben a magyar király személyének képviselője a tőle kinevezett székely ispán, a comes Siculorum, aki első sorban a székely sereg fővezére, azután a felebbezési birói szék elnöke. Hunyadi János korától (1441.) kezdve kezdik egyesiteni a székely ispán tisztét az erdélyi vajdákéval. Az erdélyi fejedelmek egyuttal székely ispánok is. A cimet utoljára Ferenc József magyar király viselte.

A székek polgári igazgatásának élén a királybirák állottak, alattuk az alkirálybirák, mint az alszékeknek polgári fejei. Az alszékek megfeleltek a mai megyei járásoknak. Csiknak például négy fiuszéke volt: Alcsik, Felcsik, Gyergyó és Kászon. A királybirák mellett voltak a közigazgatás és biráskodás ellátására a dullók (eredetileg dúló, itéletvégrehajtó) és assessorok (táblabirák.

Katonai szempontból a szék parancsnoka a főkapitány, alatta állnak a fiuszékek alkapitányai, főhadnagyai, hadnagyai, zászlótartói, tizedesei, szállásmesterei, gazdálkodói stb. Mind a polgári, mind a katonai tiszteket a székgyülések választják. Az erdélyi fejedelmek azonban a főbb hadi tisztek kinevezését mint székely ispánok maguknak tartották fenn. Az egész had föle aztán a székelyek tábornokát helyezték.

A székely önkormányzatnak legfőbb kifejezője a székely nemzetgyülés volt, amely szükség szerint gyült egybe leginkább Székelyudvarhely városában. A nemzetgyülés alkotta meg a székely viszonyoknak megfelelő polgári és büntető törvényeket. Az 1555-iki Udvarhelyt tartott nemzetgyülés például 88 cikkelyből álló jogszabályt alkotott a peres eljárásról. A nemzetgyülés gyakorolta a követküldés jogát; hadfelkelést is elrendelt, ha a székely jogokat veszély fenyegette. A nemzetgyülés elnökeit maga választotta.

A székgyülések szintén alkottak jogszabályokat, követeket választottak és küldöttek a magyar, ill. az erdélyi országgyülésre, az erdélyi másik két nemzethez (t. i. a megyei nemességhez és szászokhoz). Figyelmük kiterjedt az egyházi és iskolai ügyekre, különösen ügyeltek az igazságszolgáltatás zavartalan menetére. A tisztükben hanyagul vagy részrehajlóan eljáró birákat megbüntették, a hatalmaskodókat a székely közösségből számkivetették, házaikat lerombolták, vagyonukat kapsira hányták.

A falugyülések u. n. falutörvényeket hoztak egyházi és erkölcsi ügyekben, havasok, nyilföldek használatáról, vetések őrizetéről, stb.

A régi székelyek igazságukat kisebb ügyekben a falusi békebiróságnál, vagy az u. n. fogott biráknál keresték. Nagyobb ügyekben a fiuszék sedriája, birósága itélkezett. Innen felebbeztek a derékszékre, azaz a szék biróságához, mely a királybiró elnöklete alatt egyuttal sulyosabb büntető ügyekben elsőfoku hatóság volt. A derékszéktől egy másik székhez, rendesen az udvarhelyihez lehetett felebbezni. Végső birói hatóság a királyi kuria volt.

A kapitányok felügyeltek a hadkötelesek katonai kiképzésére, amely rendesen vasár- és ünnepnapok délutánjain történt. Évenként szemlét, lusztrát tartottak, megvizsgálták a lovakat, fegyverzetet, felszerelést. A fejedelmek éppen katonai szempontból gyakran elrendelték a családfők összeirását.

A szabad székelynek megvoltak mindazok a nemesi előjogai, melyeket II. András király aranybullája a magyar nemesek számára megállapitott. Volt azonban a székely embernek azon felül egy nagy előjoga, az tudniillik, hogy a székely örökség felett még a király sem rendelkezhetett; még halálos itélet esetében sem lehetett elkobozni vagyonát. Magvaszakadás esetén a hátramaradt vagyont az atyafiság, ennek nem létében a község örökölte. Ha a családból csak leány maradt, ez mint fiuleány lépett az örökségbe, különben csak kiházasitási költségekre volt joga.

A székely ember nem adózott, ellenben a királyi fölség elismerése cimén ökörsütéssel tartozott. Azaz a király koronázása, házassága és trónörökös születése alkalmával minden hetedik ökrét a királynak adta ajándékul. A kiválasztott ökröket a szék bélyegzőjével megjegyezték. Innen az ökörsütés neve.

A régi székely nép kiváltságai és jogai ellenében katonáskodással tartozott az országnak. Az egész nemzet állandó tábor volt. Kül- és belföldi irók egyaránt a székelységet gens bellicosissimának, igen vitéz népnek emlegetik. Az ősi szokásjog azt is megszabta a székelyeknek, hogy az egyes esetekben mekkora haddal kell az ellenségre menniök. Ha például Moldva felől fenyegette Magyarországot ellenség és ha a magyar király személyesen vezette seregét, akkor az egész székelység fejenkint tartozott felkelni és a királyi had előtt, mint elővéd járni. Ha pedig a király vezérét küldötte maga helyett a székely seregnek csak fele vonult ki Moldva ellen.

A székely ember szükebb hazájából szabadon mehetett más területre. Nemességét Magyarország minden részén elismerték. Ide is szabadon jöhetett be minden tisztességes idegen, meg is becsülték, ha rászolgált. De székellyé a király sem tehetett senkit. Idegent csak a nemzetgyülés honosithatott székellyé.

Durván megszakitott kapcsolataink most a Mindenható végzéséből ismét helyreállottak drága Magyarországunkkal. Adja az Isten, hogy a székelység törhetetlen katonai és más ősi erényei növeljék édes hazánk felvirágzását.

Antal Aron.

FELTÁMADÁS.

Féltett, zokogó nagy álmunk
Valóra vált. Beteljesült.
Rabsorsban sinylődött székely nép!
Nézz fel a mosolygó égre:
Ujra Magyar csillag ragyog,
Megint a régi Magyar Nap süt.

A 20 évig csörgő rabláno
megvérzett, husodba vágott.
De most leomlott börtönöd
sötétzöld, penészes kőfala,
undok patkányok rút hada
többé nem rágja véres testedet.

Nézd, az öreg Hargita ormán
hajlongva kacag a bús fenyő
és szász felé reped a szikla,
20 év elfojtott sóhaja,
minden keserü könnye
most tör ki belőle kacagva.

Nézd, a somlyói Golgothát!
Sok keserü éven át
hordtad ide a fájó könnyet
s mormoltál annyi hő imát.
Magyarország Nagyasszonya
nézd, most ott lebeg felette,
védő kezével e nép fölött
fehér palástját kiteritette.

Száradjon fel a bánat-könny,
Huzzátok meg a harangokat
s öröm-könnyek zugó özöne
mossa le fájó multunkat.
Mindenki sirva kacagjon,
örüljön, nevessen
gyermek, férfi és asszony.

Feltámadásod hajnalán,
ujjászületésed áldott reggelén
két térdre borulj le, testvér
a Nagy Isten s a Nemzet előtt
s imádkozd, hogy szent
és örökké Magyar e föld!

Miklós Ferenc.

Pillanat képek.

A magyar honvédség csodálatos felkészültséggel lépett Erdély földjére. Szeptember 10 én lépett először Csikmegye területére az első magyar honvéd s azóta vége láthatatlan felvonulásban folynak végig a magyar gépesitett páncélosok a csiki székelyek között. Az uttestek két oldalán diszőrséget áll a vármegyének apraja-nagyja. És ez az annyit szenvedett, éppen katonai érzésében és méltóságában olyan sokszor megalázott katona nép nem tud betelni a magyar honvédség hatalmas szervezetétől, fegyelmétől és nagyszerüségétől. Megrészegülten a gyönyörüségtől telnek a napok. Mindennap ünnepnap azóta, hogy a feltámadás ajándékával Csikmegye területére érkezett a honvéd. A városnak és falvaknak lakóssága csók és virágesővel üdvözli ezeket a szép magyar legényeket. Öröm könnyek csillognak a szemekben, mert ez az olyan példásan és félelmetesen felszerelt magyar honvédség nemcsak a szabadságot hozza, hanem visszaadja megrendült önbizalmunkat, helyreállitja önérzetünket és ez a magyar csoda megtölti lelkünket a hitnek erejével. Még sem vagyunk egyedül. A magunk szegénységéből teremtette az épitő magyar erő ezt a bevonuló hadsereget, amelyről annyit álmodtunk és amelyben annyit reménykedtünk a hosszu rabság földig alázottságának idején, de gondolni sem mertünk arra a hatalmas méretre ami kibontakozott szemeink előtt. Határtalanul boldogok, büszkék vagyunk és nem tudunk betelni a magyar honvéd csodálatától.

* * *

Az első benyomások a magyar honvédről általában igen kedvezők. Szép, kisportolt alakok, csinos külsejü, uj tipus ez a magyar generáció. Kellemesen meglepő a fegyelmezett uri modor, amitől olyan régen elszoktattak bennünket régi gazdáink. Nem is hiszünk a szemeinknek. A honvédség nyugat levegőjével töltötte meg a sok szennytől és balkáni mocsoktól megfertőzött lelkeinket. A csiki székely őskatona szive első pillanatra megérezte ezt a gyökeres levegő változást és azóta ismét embernek érzi magát. Ezért ünnepel az egész Székelyföld és diadaluttá varázsolja a honvédnek minden lépését a mi csodálatosan szép Csikországunkban.

* * *

Mert egészen könnyet csavaró és megható az a ragaszkodás, amellyel megmozdult ennek a vármegyének magyar nemzeti érzése. A kulturzónás tanitó a saját hazáját megtolvajoló dupla fizetéses martir hadsereg most láthatja kétévtizedes erőszakoskodásának visszaütését. Jorga professzor hamis elmélete is gyönyörködhet ma abban, hogy milyen szép eredményeket hozott nagy pénzeket felemésztő románizáló munkájuk itt a Székelyföldön, az általuk annyi felháborodással erőltetett elmagyarositott románok között. Köszönjük meg ezuton is nekik, hogy 22 esztendő alatt előcsalták mindenkinek lelkéből a magyar érzést és előkészitettek a magyar honvéd öntudatos megbecsülésére. Arra az ünnepre, amelyet olyan lélekből átérez ma ennek a vármegyének minden magyarja.

* * *

Magyar honvéd. Mit jelent ez a két szó, a mi 22 esztendő alatt felnőtt kisebbségi magyar ifjuságunk számára. Ennek a katona nép gyermekeinek, akiket arra sem méltattak, hogy fegyvert adjanak kezébe. Annak a nemzedéknek, amely az ozsdolai „koncsentráns"-tábor szörnyüségeitől végig szenvedte a földi pokol minden gyötrelmét. Mit jelent honvédnek, büszke katonának lenni. Még nem is tudják felfogni ezek a kisebbségi sorsban annyit hányódott szegény magyar fiuk. Ők csak agyon csókolják uton-utfélen a velük szembe biciklizö testvéreket, sirnak a találkozás nagy örömében, mert a magyar honvéd nekük hozza voltaképpen a legszebb igéretet: a jövőt. A jövőt, amely eddig el volt zárva mindenki elől, aki ezen a földön magyarnak született.

* * *

De érdemes volt annak születni és annak maradni. Egy szegény, megcsonkitott ország tesz ma tanubizonyságot a világ szine előtt, hogy történelmi hivatásának magaslatán áll. Ennek letéteményese a magyar honvédség, amelyet akkora szeretettel fogad és ölel a szivére ez a 22 éves rabságot szenvedett székely nép. A székely fiu nem lesz soha többé a regáti kaszárnyák tetvében hányódó megalázott senki. Nem lesz követtörő bitangja az országutaknak, nem lesz munkása a regáti bojár uradalmaknak, nem kell állandó bakslssal szabadulnia az őrmesterek rabló hadjárata elől. Ismét ott lesz a helye ennek a vitéz katona nép gyermekeinek, ahol megérdemli. Szeretettel várja az ide bevonuló honvédségnek annyi büszkeséggel eltöltő szervezete, fegyvert kap ismét kezébe ez a nép, amelyet a kezéből soha nem fog senki kicsavarni. Erre esküszünk és fogadjuk, hogy a magyar honvédségnek nem lesz odaadóbb, áldozatosabb katonája, mint a szenvedéseknek és megaláztatásoknak 22 esztendejében megacélozott csiki székely.

* * *

Ujdonsággal van tele a lelkünk. Minden ujszerü, amit látunk. Honvédek lepik el az üzleteket. Vásárolnak. És fizetnek. Nem cigánykodnak, nem alkudoznak, nem kivánnak semmit potyára. Uri modorral, gavalleriával megfizetnek mindent. Istenem, hát ilyen is létezik...

* * *

Megérkeztek a kakastollas csendőrök is. Kibeszélni nem tudjuk azt a bizalmat, ami lelkünkbe költözött. Hát nem fognak többet üldözni, hatósági segédlettel nem nyuznak tovább. Nem kell mindennap uj királyképet vásárolni, „proces-verbalt" nem kell naponként nehéz ezresekkel megváltani. Álom ez vagy valóság...

* * *

Ünnepelünk és ünnepelünk. Csordultig van a lelkünk örömmel. Bármi következhet. Vállalunk akármilyen áldozatot azért az emberi életért, azért a nyugati szellemért, amelyet a magyar honvéd meghozott.

Csodás magyar ősz.

Földes Zoltán irta.

Gyönyörüség, gyönyörüség!
Minden szép lett és mosolygó.
Csikszereda — napsütésben,
Tündöklik az ősi Somlyó!
Ránézek a Hargitára;
Ilyen szépnek még nem láttam.
Illat száll a tiszta légben,
Angyalszárny a napsugárban.
Hála néked, én Teremtőm!
Napsütésért és virágért...
De még inkább hála néked
A ránkvirradt, édességes,
Boldogságos szabadságért!

Bizony, néha csüggedeztünk, —
Összebujtunk, tépelődtünk:
Ur-Nagyisten! S Boldogasszony!
Mikor virrad már felettünk?...
... Viaskodtunk... Reménykedtünk:
Ősz érleli... Tavasz hozza...
Elhullottak a levelek, —
Fagyos nyár jött hűs tavaszra...
De most Isten ránktekintett,
Gyermekajkon hő imákért.
Hála néked, Krisztus-Isten!
A megváltó, édességes,
Boldogságos szabadságért!

Magyar ősz van. Székely ősz van.
Elszállt bár a fecske, gólya; —
Helyettük a Béke s Áldás
Fészkeiknek uj lakója.
„Békesség a bejövőknek,
Es áldás a kimenőknek!"...
Galambbugos udvarokban
Őszirózsák ünnepelnek...
Ó, Szentlélek hógalambja!
Hála minden uj csodákért!
Békességes bátorságért,
Megszentelő, édességes,
Boldogságos szabadságért!

Eddig este ágybaestünk, —
Lánc csörgése vert fel ujra...
Most estende tündöklően
Tündöklik a Hadak Utja;
Nem zavarják nyugovásunk;
Ébredésünk: tündérálom!...
Magyarország! Itt vagy ismét,
Isten védjen, Isten áldjon!
Minden napfény, minden virág
Hulljon reád magyar honvéd!
Hála néked, Isten Anyja,
Szentléleknek szüz Arája,
Atyaisten szép leánya,
Boldogságért, — szabadságért!!

Látomás...

Kettégörnyedve ül lépcsőmön a székely
Mint megkövült fájdalom
Csak fakó ajka mozdu;
Jaj e völgy csupa siralom!

Nincs e gyásznál nagyobb gyász
Gigászi erőnk összetörve
Még a földben is sir a csontváz

Sir az ég s csupa fekete
Fekete élet, fekete jövő...
A székely sorsa miért, miért
ily szenvedő?

Lángoló eszmék tüze lelkünket
miért marja?
Mikor mártir népünk jaját
Senki se hallja!

Hát hová vonszoljam roncsolt
Megfáradt testemet?
Hol értik az igazságot a szót
Meddig türik rajtunk e sok fosztogatót?

Hát nem hallod, hogy sir,
Hogy zokog az Olt?
Székelyek könnyétől csupa csupa folt.

Hát nem hallod a követtörők
Hogy nyögnek? Hogy sirnak
a felvájt vérző mezők!

Hát meddig, hát hova?
Nem látod —
Milyen fekete a Hargita?

Nem hallod minden fenyő
Vésztjóslóan sikolt-e?
Acsolva van itt minden székely
Koporsója.

Hát nincs szó, hang
Hogy bele ordítson ez éjbe
Veszett ebek belemartak a
Székelyek testébe!

Hát nem látod, hogy e nép
Több fájdalmat nem bir
Itt minden fekete, fekete,
Fekete mint a sir.

Hát nem hallod a székely anya
Sikolyja végsetét
S e velőtrázó sikoly megüli lelkemet
Mint vasbilincs a rab kezét.

Mond nagy Isten! Mit tegyek
Miért itéled Golgotára népemet.

Hagynád legyek koldus, vagy rab
Nyomná szegény vaskereszt vállamat
Viselnék kint, keservet bármilyen nagy
Csak sikolthatnám —
Székely népem szabad vagy!

Brassó, 1940 julius hó.

Orbán Boriska.

Az Uristen végre igazságot tett, Elszakitott népünk ujra szabad lett.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Katonai közigazgatás az anyaországhoz visszatért Csikvármegyében.** Csikvármegye katonai parancsnokságát 1940 szeptember hó 12-vel Vitéz Horváth József tábornok vette át. Parancsnok helyettes Hausenblasz Károly ezredes. Segédtiszt Dr. Marossy Ferenc t. hadnagy. A sajtóellenőrzés vezetői: Dr. Hosszu Zoltán és Dr. Zahar Emil t. hadnagyok.

— **A Magyar Nemzeti Bank a lej beváltásáról,** A Magyar Nemzeti Bank rendeletet adott ki, amely szerint mindaddig, amig a lej beváltására az intézkedések megtörténnek, addig a lejt rendes fizetési eszköznek kell tekinteni. Nyugodt lehet a nagyközönség, mert a lej beváltási kulcsát igen kedvezően fogják megállapitani.

— **Elvitték a Csiktaplocán eltemetett vasgárdistákat.** A magyar honvédség bevonulása előtti éjszaka az uj román kormány rendelkezése szerint kiásták annak a 43 vasgárdistának holttestét, akiket az emlékezetes Calinescu miniszterelnök meggyilkolására válaszolással a fölmivesiskolai gyüjtőtábor vasgárdista foglyaiból kivégeztek. A 43 kivégzett vasgárdista sirjának feltárása után és a holttestek koporsóba rendezése után, a bizottság tagjai beszédet intéztek a Taplocza község lakósaiból összegyült alkalmi közönséghez. Megköszönték azt a lovagias érzést, amellyel a magyar lakósság megtisztelte ezeknek az ártatlanul kivégzett, védtelen embereknek a sirjait. Azután a koporsókat autóbuszokra rakták és elszállitották közülünk ennek a legsötétebb Balkánt is megszégyenitő vérontásnak az emlékét.

Uj festőműhely!

Tisztelettel hozom a n. é. közönség szives tudomására, hogy Csikszeredában, a Sétatér 1. szám alatt (Nemzeti Bank épülete mellett)

műhelyemet megnyitottam.

A legnagyobb szakértelem mellett vállalom: cimtáblák festését, szobafestést, épület- és butormázolást, fényezést a legszebb kivitelben és a legolcsóbb áron

A n. é. magyar közönség szives pártfogását kéri!

Antal Elemér
szoba- és cimfestő, Csikszereda.

3—1940 szám.

Hirdetmény.

Alulirottak a Társadalombiztositó pénztár nevében felhivjuk a hátralékos munkaadókat, hogy a segélyezés zavartalan menete érdekében járulékhátralékaikat haladéktalanul fizessék be.

Minden befizetést Füleki Ilona pénztárosi és Balázs Ferenc ellenőri minőségben veszanek át és nyugtáznak.

Csikszereda, 1940 szeptember 7.

Dr. Sándor Gyula. **Sz. Cseh István.**

Könyvkötészeti munkákat

a legszebb és legtartósabb kivitelben a legjutányosabb árak mellett eszközöl a

Vákár üzlet, Csikszereda.

Nyomatott Vákár Lajosné könyvnyomdájában, Csikszereda.